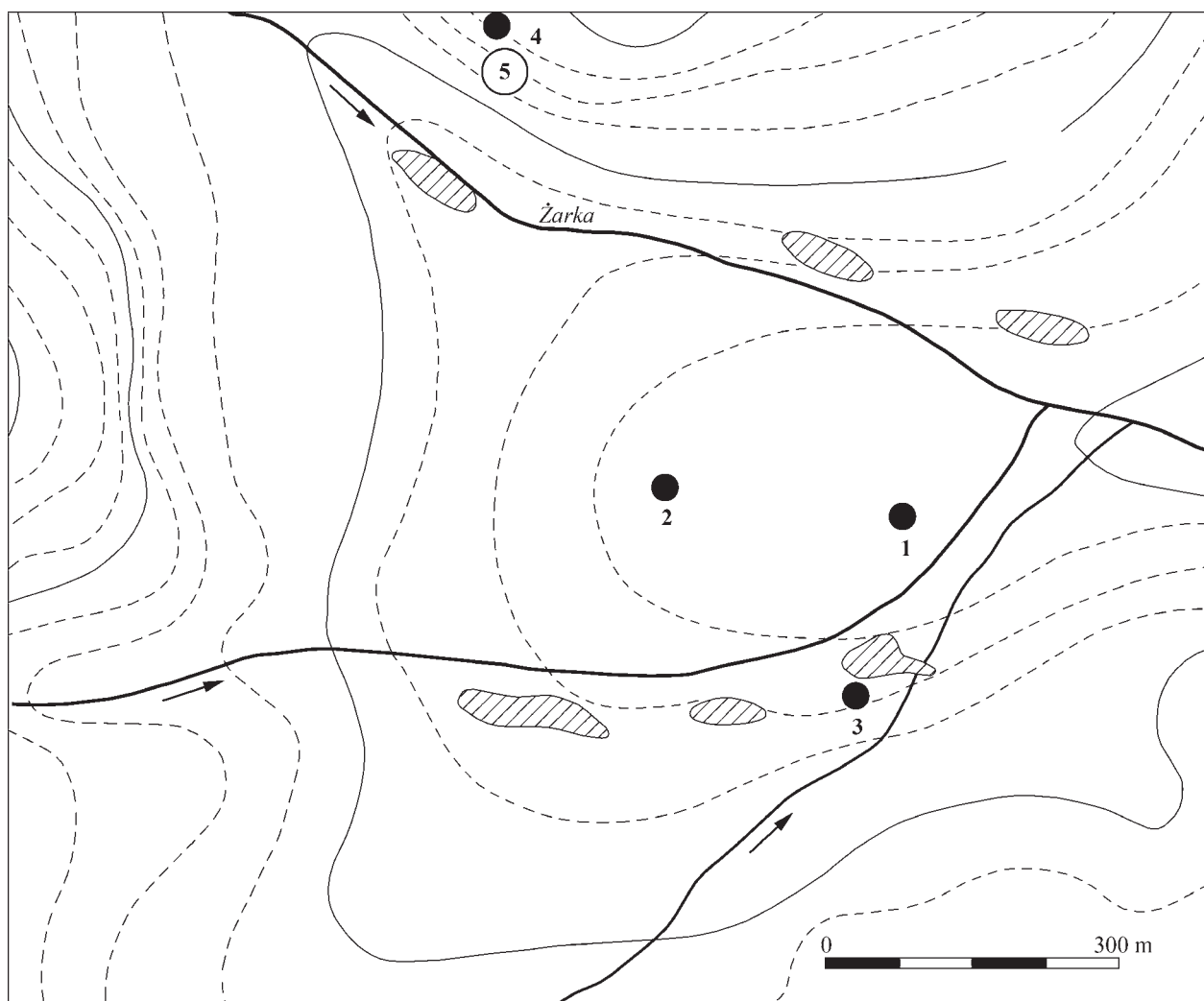

ŻARY – OD OSADY DO MIASTA

Początki osadnictwa słowiańskiego w rejonie Żar wiążą się najprawdopodobniej dopiero z tzw. młodszym horyzontem kultury sukowskiej, który możemy datować na okres od 2. ćwierci VIII do przełomu VIII i IX w. (Dulinicz 2001, s. 7–11, 214). Jest to czas stabilizacji osadnictwa na terenach nazywanych umownie Słowiańszczyzną Północno-Zachodnią. W obrębie Wzniesień Żarskich, między Bobrem na wschodzie oraz górną i środkową Lubszą na zachodzie, powstał wówczas załazek terytorium plemiennego z kilkoma lub kilkunastoma (?) osadami otwartymi (Nowiński 2005, s. 17, ryc. 2) oraz stosunkowo licznymi śladami penetracji okolicznych obszarów. Nieco później, w wieku IX, wzniesiono tu kilka (od czterech do siedmiu) małych grodów w typie tornowskim (Dulinicz 1994; Lewczuk 1999, s. 231–232; Nowiński 2005, s. 21, ryc. 3). Jeden z nich, położony na północnym brzegu rzeki Żarki (ryc. 1:5), znajduje się w obrębie granic administracyjnych miasta Żary. Badany wykopaliskowo w latach 1986, 1987 i 2004 (materiały niepublikowane, ale znane mi częściowo z autopsji), jest datowany wstępnie na IX i XII/XIII w. (Nowiński 2005, s. 10–15). Na północ od omawianego obiektu, wokół kościoła św. Piotra, rozpoznano w 1998 r. osadę (ryc. 1:4) przygodową – zarejestrowano warstwę kulturową oraz jamę z ceramiką – którą wstępnie datowano na VIII/IX i XI/XII w. (Nowiński 1999; 2005, s. 15). Relikty trzech kolejnych osad z wczesnych faz wczesnego średniowiecza odkryto w 1972 r. w trakcie prac w kościele farnym (ryc. 1:1), w 2003 r. w północno-zachodnim narożniku Rynku (ryc. 1:2) oraz na przełomie 2003 i 2004 r. na terenie boiska przy ul. Podwale 16 (ryc. 1:3). Pierwsze znalezisko C. Lasota datował dość szeroko, na VII–IX w. (Nowiński 2005, s. 16). Drugie stanowisko prowadzą-

cy badania ratownicze J.T. Nowiński określił jako pochodzące z VIII–IX w. (Nowiński 2005, s. 16). Ostatnio odkrytą osadę datowano na przełom VIII i IX w. (Wolanin 2003/2004). Osady te, oddalone od grodu o 10–15 minut marszu, tworzą jego najbliższe zaplecze. Nieco dalej, w odległości maksymalnie 1 godziny marszu, znajduje się kilka kolejnych stanowisk, rozpoznanych powierzchniowo w trakcie badań AZP w połowie lat 80. XX w. (Lewczuk 1999). Brak szerszych badań archeologicznych w tej części Dolnych Łużyc nie pozwala na prześledzenie rozwoju osadnictwa wczesnośredniowiecznego charakterystycznego dla IX/X–XI w. w okolicach Żar. Dowodem okrzepnięcia istniejących tu już wcześniej struktur osadniczych jest wzmianka o plemienu Żarowian, jaką znajdujemy w Kronice Thietmara, opisującego wydarzenia z 1007/1008 r. (Kronika 2002, s. 136).

Badania wykopaliskowe i nadzory archeologiczne prowadzone na terenie miasta w ciągu ostatnich 10 lat pozwoliły na pozyskanie blisko 500 próbek drewna do badań dendrochronologicznych. Aż 378 z nich pochodzi z ratowniczych prac związanych z budową Urzędu Skarbowego przy ul. Osadników Wojskowych w zimie 2004/2005 r. (Kamiński i in. 2005; Danek i in. 2007). Kolejne 90 próbek pozyskano w trakcie nadzorów archeologicznych nad pracami ziemnymi związanymi z wymianą kanalizacji w ciągu ulic: Traugutta, Mieszka I, Kościelnej i w Rynku, prowadzonych przez J.T. Nowińskiego w 2004 r. (materiały archeologiczne w opracowaniu; dendrodaty – Danek i in. 2007). W trakcie analogicznych prac ziemnych nadzorowanych przez autora opracowania w ciągu ulic: Mieszka I, Książęcej, Kąpielowej, Zamkowej, Pańskiej, Browarnej, Bolesława Chrobrego, Zaściankowej oraz Kaczego Ryn-

Ryc. 1. Żary, lokalizacja stanowisk archeologicznych związanych z żarskim zespołem osadniczym w VIII-IX w.:
 1 – osada w rejonie kościoła farnego; 2 – osada w północno-zachodniej części Rynku;
 3 – osada przy ul. Podwale 16; 4 – osada przygodowa; 5 – gród. Rys. J. Lewczuk

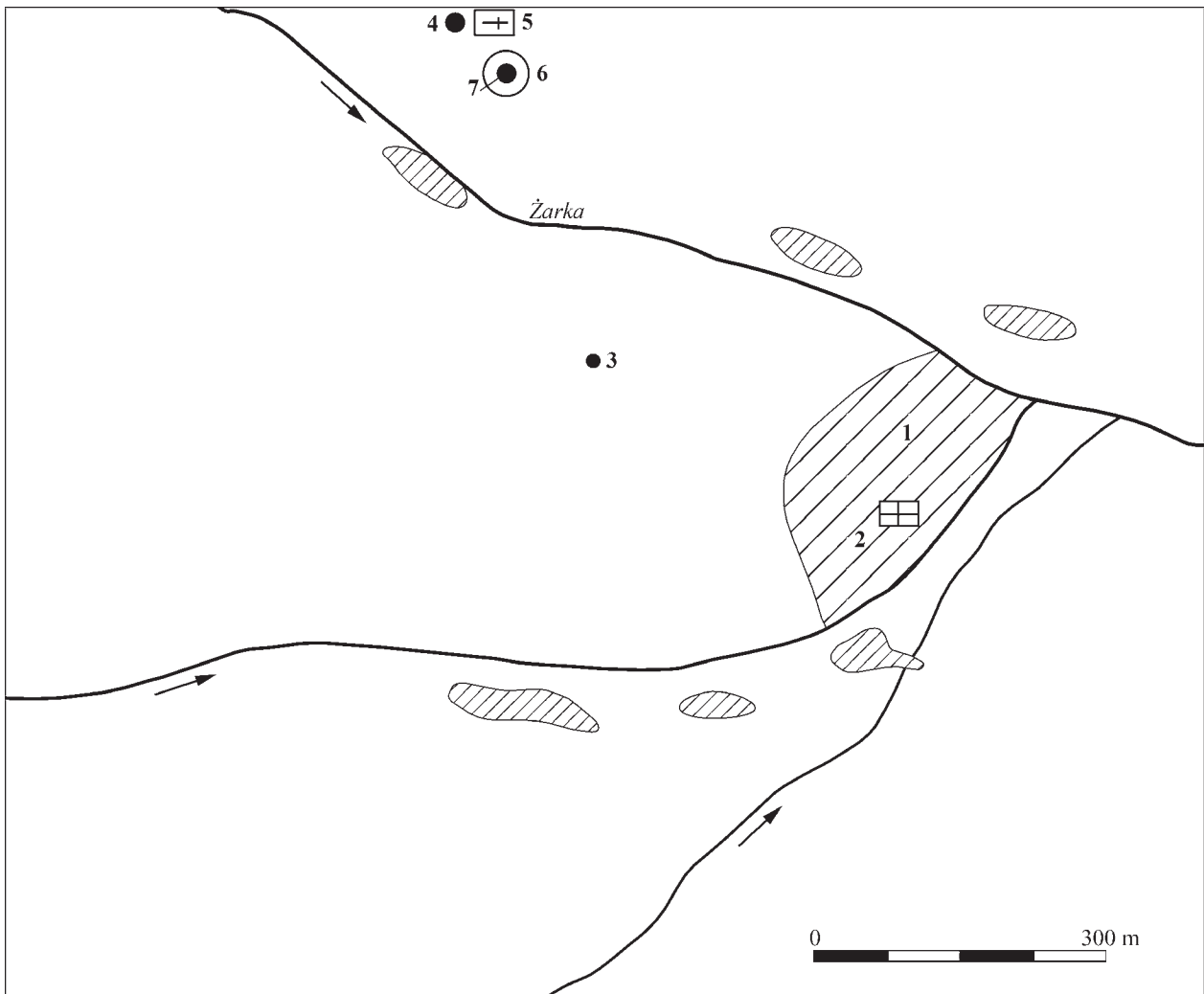
Fig. 1. Archaeological relics of a settlement complex at Żary, 8th-9th centuries: 1 – settlement in the area of the future parish church; 2 – settlement in the north-western area of the Town Square;
 3 – settlement at 16 Podwale Street; 4 – suburb settlement; 5 – stronghold. Drawing J. Lewczuk

ku w latach 2006–2008 pozyskano 23 próbki (Lewczuk 2006; 2009; Krąpiec 2006; 2008; 2008a). Trzy próbki pozyskano w 1998 r. w trakcie prac na parceli mieszczańskiej u zbiegu ul. Kościelnej i Traugutta (Dziedzic 2002). Pojedyncze dendrodaty pochodzą z innych odkryć w różnych częściach miasta. Otrzymana tą drogą sekwencja dat obejmuje okres od połowy X aż po koniec XIV w. (Danek i in. 2007; Krąpiec 2006; 2008; 2008a). Fakt ten jest ważny tym bardziej, że dla X/XI i całego XI w. nie znamy żadnych innych znalezisk archeologicznych z terenu miasta i najbliższych okolic.

Żary przedlokacyjne (X/XI–1. połowa XIII w.) to prawdopodobnie dwa wyraźnie wydzielone zespoły osadnicze położone nad rzeką Żarką (ryc. 2) – północno-zachodni i południowo-wschodni.

Pierwszy zespół osadniczy, usytuowany na północnym brzegu Żarki, związany jest z grodem (ryc. 2:6), który na obecnym etapie badań możemy datować prawdopodobnie na XII/XIII wiek (Nowiński 2005, s. 11), oraz kamienną wieżą mieszkalną (ryc. 2:7) typu Dewinów/Dziewinów (Billert 1972, s. 8). Kwestia dokładnego datowania relikwów okrągłej wieży znajdujących się w piwnicach barokowej altany, tzw. domu winnego, jest sprawą otwartą na tym etapie badań. Obok grodziska znajdują się pozostałości pochodzącej z XI/XII w. osady (ryc. 2:4) i XIII-wieczny kościół św. Piotra (Kowalski 1994, s. 232–233) (ryc. 2:5).

Południowo-wschodni zespół osadniczy położony jest na południowym brzegu Żarki (ryc. 2:1), u ujścia do niej bezimiennego (obecnie wyschnię-

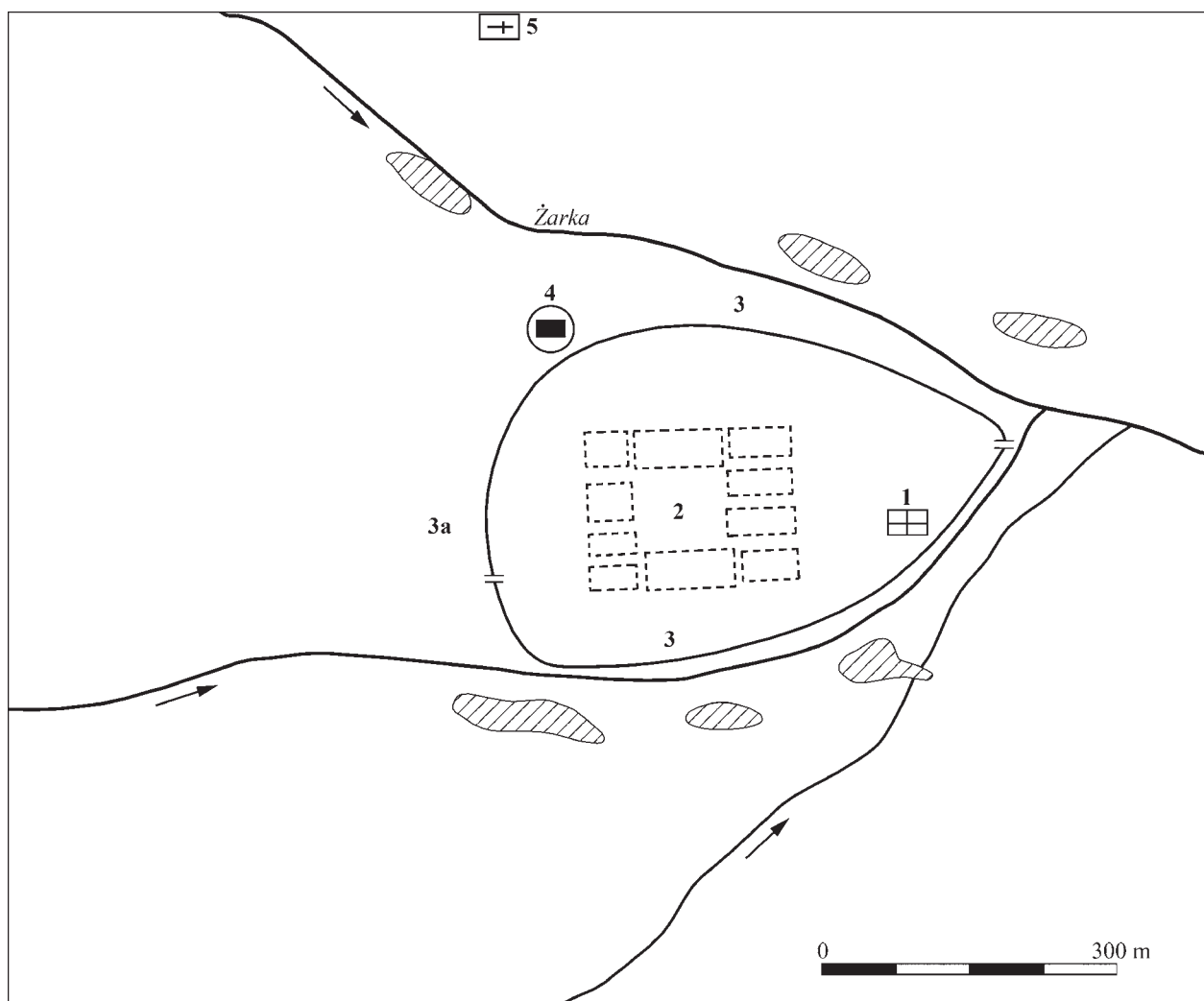
Ryc. 2. Żary przedlokacyjne (X/XI–1. poł. XIII w.): 1 – południowo-wschodni zespół osadniczy; 2 – kościół romański; 3 – osadnictwo w rejonie pl. Zamkowego; 4 – osada przygodowa; 5 – kościół św. Piotra; 6 – gródek Dewinów/Dziewinów; 7 – kamienna wieża mieszkalna. Rys. J. Lewczuk

Fig. 2. Żary – prior to incorporation (10th/11th–mid–13th centuries): 1 – south-eastern settlement; 2 – Romanesque church; 3 – settlement in the area of pl. Zamkowy (Castle Square); 4 – suburb settlement; 5 – St Peter's church; 6 – the Dewin/Dziewin stronghold; 7 – stone keep. Drawing J. Lewczuk

tego) ciek, który brał swój początek na wzgórzach rozciągających się na południowy zachód od Żar. Wyniki analiz próbek drewna pozyskanych w tej części miasta wskazują, że początki osadnictwa sięgają tu prawdopodobnie 2. poł. X lub najpóźniej przełomu X i XI w. (Danek i in. 2007). Tu w latach 30.–40. XIII w. wzniesiono też późnoromański kościół (Kowalski 2007, s. 8–11), który z czasem stał się główną świątynią miasta (ryc. 2:2). Wydaje się, że oba zespoły osadnicze mogły rozwijać się nieprzerwanie na zajmowanych terenach już od VIII–IX w. Na czasy przypadające po roku 1223 (Krapiec 2006) datowane są pierwsze ślady działalności ludzkiej z obszaru dzisiejszego pl. Zamkowego (ryc. 2:3).

Zgodnie z przekazami kronikarskimi (Worbs 1826, s. 8) lokacja Żar miała miejsce w roku 1260.

Fakt ten wiąże się z osobą „pana na Żarach” Albrechta Dewina/Dziewina, aczkolwiek sam akt lokacyjny nie zachował się do naszych czasów. Miasto lokacyjne otrzymało kształt zbliżony do lekko zwężającej się w kierunku wschodnim elipsy o średnicach 525 i 325 m (ryc. 3) i długości obwarowań wynoszącej ok. 1400 m. Nie były to zbyt rozbudowane umocnienia; składał się na nie prawdopodobnie tylko rów i wał ziemny z częstokołem (Bogdanowski 2002, s. 39–40). Od strony północnej, wschodniej i południowej (ryc. 3:3) opierały się one o naturalne przeszkody wodne – ciek, stawy, obszary podmokłe i zabagnione (Nowiński 1995; 2005, s. 34–37). Od strony zachodniej (ryc. 3:3a) wykopano rów o szerokości ok. 4 m, odcinając w ten sposób dostęp do wnętrza Żar (Lewczuk 2009). Wjazd do miasta

Ryc. 3. Żary po lokacji w 1260 r.: 1 – kościół romański; 2 – Rynek z 10 kwartałami wyznaczonymi pod zabudowę; 3 – obwarowania miejskie oparte o naturalne przeszkody wodne; 3a – rów (fosa); 4 – murowana prostokątna wieża mieszkalna Ulricha I von Pack (?); 5 – kościół św. Piotra. Rys. J. Lewczuk

Fig. 3. Żary – after incorporation (AD 1260): 1 – Romanesque church; 2 – Town Square and 10 urban districts; 3 – town defenses based on natural water obstacles; 3a – moat (ditch); 4 – rectangular stone-built residential tower of Ulrich I von Pack (?); 5 – St Peter's church. Drawing J. Lewczuk

od strony zachodniej zlokalizowany był w rejonie obecnego Kaczego Rynku. Relikty przeprawy odkryto tu w trakcie prac w lecie 2008 r. (Lewczuk 2009). Wjazd od strony wschodniej pokrywał się mniej więcej z obecną Bramą Dolną (Nowiński 2005, s. 37). W zachodniej części miasta wytyczono prostokątny rynek o wymiarach ok. 90 x 80 m oraz 10 kwartałów pod zabudowę mieszkalną (ryc. 3:2). Część wschodnią zajmowało istniejące już od przełomu X i XI w. południowo-wschodnie skupisko osadnicze położone wokół późniejszego kościoła farnego (ryc. 2:1–2, 3:1). Granice przyszłego miasta wyznaczono z dużym zapasem w stosunku do potrzeb i realnych możliwości szybkiego zagospodarowania objętego immunitetem obszaru. Nie było to jednak kwestią przypadku, lecz świadomym za-

biegiem mającym na celu podkreślenie rangi właściciela – Albrechta Dewina/Dziewina i jego następców.

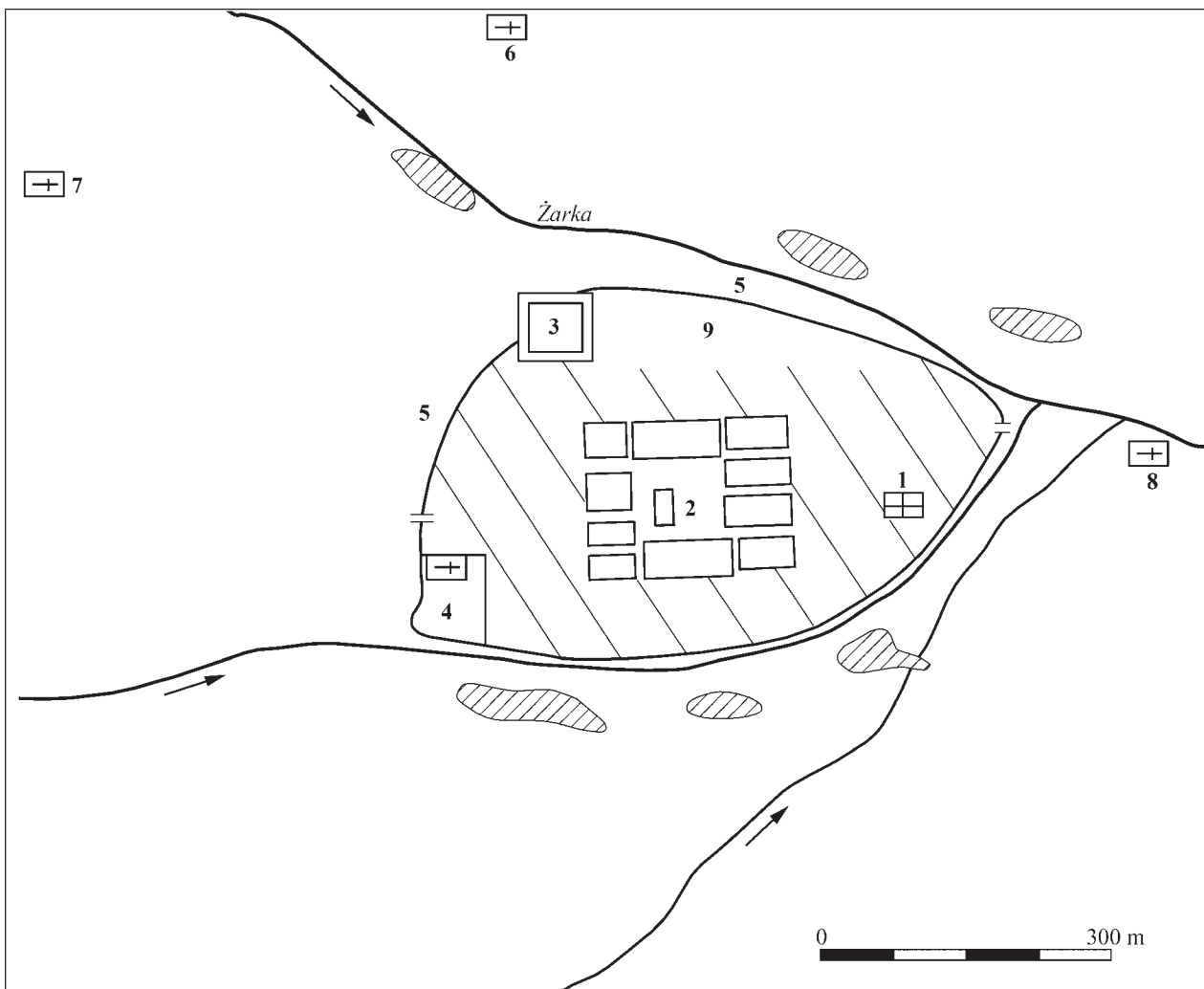
Dawne skupisko północno-zachodnie, oddalone o ok. 600 m i związane z kościołem św. Piotra (ryc. 3:5), pozostało poza obszarem objętym immunitetem, podobnie jak teren późniejszego zamku; w jego miejscu wznosiła się wówczas tylko kamienna prostokątna wieża rycerska (ryc. 3:4). Jej relikty znaleziono na dziedzińcu gotyckiego zamku Packów i Bibersteinów w trakcie prac prowadzonych w latach 1984–1987 przez poznański oddział PP PKZ (Archiwum Muzeum Archeologicznego Środkowego Nadodrza w Świdnicy koło Zielonej Góry); wyników tych badań nie opublikowano. Być może była to siedziba zięcia Albrechta Dewina/Dziewina –

Ulricha I von Pack, który został właścicielem Żar po śmierci teścia w roku 1280.

Późniejszy rozwój miasta odbywał się już pod panowaniem rodu Packów (do 1355 r.), Bibersteinów (do 1551 r.) i Promnitzów (w latach 1558–1765) (Żary 2005, s. 15–52). W dalszej części opracowania ograniczymy się jednak tylko do schyłku XIII i przeważającej części XIV w. (ryc. 4). Na ten czas przypada ostateczne ukształtowanie się planu przestrzennego średniowiecznych Żar, którego elementy w większości przetrwały do dziś.

Sprowadzenie przez Albrechta Dewina/Dziwina w roku 1274 ze Zgorzelca do Żar zakonu franciszkanów oraz potwierdzenie tego faktu przez Ulricha I von Pack w 1299 r. wpłynęło w sposób zasa-

dniczny na dalszy rozwój miasta. Pod klasztor zarezerwowano tereny na południowo-zachodnim obrzeżu miasta, tuż za fosą, na wysokości obecnego Kaczego Rynku (ryc. 4:4). Zarys wschodniego skrzydła klasztoru odkryto tu w trakcie prac prowadzonych latem 2008 r. (Lewczuk 2009). Na północno-zachodnim krańcu Żar znajdował się natomiast, rozbudowany w 1. poł. XIV w., gotycki zamek Packów (ryc. 3:4, 4:3). O te dwa charakterystyczne punkty oparto nową granicę miasta, którą przesunięto w kierunku zachodnim o ok. 75–80 m oraz w kierunku północnym o 10–15 do 20 m (ryc. 3:3, 3a, 4:5). Było to związane z budową w 1. poł. XIV w. istniejących do dziś kamiennych murów miejskich. Zamek, jako obiekt z natury obronny, włączono w nowe obwa-

Ryc. 4. Żary w XIII/XIV-XIV w.: 1 – kościół gotycki, późniejszy kościół farny; 2 – Rynek z ratuszem oraz kwartałami zabudowy; 3 – gotycki zamek Packów i Bibersteinów; 4 – klasztor franciszkanów wraz z kościołem św. Barbary; 5 – kamienne mury obronne; 6 – kościół św. Piotra; 7 – kaplica św. Fabiana i Sebastiana; 8 – szpital i kościół św. Ducha; 9 – obszary miejskie wolne od zabudowy. Rys. J. Lewczuk

Fig. 4. Żary in 13th/14th-14th centuries: 1 – Gothic church (later parish church); 2 – Town Square with Town Hall and surrounding districts; 3 – Gothic castle of von Pack and Biberstein families; 4 – Franciscan church and St Barbara's church; 5 – stone town walls; 6 – St Peter's church; 7 – chapel of St Fabian and Sebastian; 8 – Holy Ghost hospital and church; 9 – municipal area free from build-up. Drawing J. Lewczuk

rowania. Zespół klasztorny wraz z kościołem (ryc. 4:4) znalazł się natomiast wewnątrz murów. Miasto uzyskało ostatecznie kształt zbliżony do nieregularnej elipsy o średnicach ok. 640 i 400 m i długości obwarowań blisko 1500 m. Grubość murów wynosiła 2–2,1 m, a wysokość sięgała prawdopodobnie 8 m. Komunikację wzdłuż osi wschód–zachód zapewniały dwie bramy – Dolna, w świetle obecnej ul. Żagańskiej, i Górna (niezachowana), zlokalizowana w osi ul. Bolesława Chrobrego.

Wymiary, lokalizacja placu rynkowego oraz liczba istniejących kwartałów nie uległy już zmianie. W wieku XIV w części zachodniej Rynku wzniesiono niewielki prostokątny ratusz (ryc. 4:2), którego relikty zachowały się w partii północno-zachodniej dzisiejszej budowli (Kowalski 1994, s. 238). Drewniana w zdecydowanej większości zabudowa miejska objęła swym zasięgiem, oprócz działek przyrynkowych i położonych po obu stronach placu głównych ulic, prawdopodobnie też większość dostępnych terenów w części południowej, wschodniej

i zachodniej miasta. W części północnej wolne od zabudowy (ryc. 4:9) zostały obszary położone na północ od dzisiejszej ul. Kąpielowej oraz na zachód od skrzyżowania ul. Mieszka I i Traugutta (Lewczuk 2006; Nowiński 2005, s. 35).

W omawianym okresie w obrębie murów obronnych znajdowały się prawdopodobnie tylko dwa kościoły i tyleż cmentarzy. Pierwszy z kościołów to główna świątynia miejska, późniejszy kościół farny (ryc. 4:1), przebudowana już w stylu gotyckim (Kowalski 2007, s. 12–32). Drugi kościół należał do klasztoru franciszkanów i nosił wezwanie św. Barbary (ryc. 4:4).

Poza miastem znajdowały się: wzmiankowany już wcześniej XIII-wieczny kościół św. Piotra (ryc. 4:6), średniowieczna kaplica św. Fabiana i Sebastiana, zlokalizowana na Górnym Przedmieściu (ryc. 4:7), oraz kompleks szpitalny św. Ducha na Dolnym Przedmieściu, ufundowany w 1329 r. (ryc. 4:8). W 2. poł. XV w. w obrębie zespołu klasztornego wzniesiono gotycką kaplicę św. Anny.

LITERATURA

ŹRÓDŁA

Kronika 2002 *Kronika Thietmara*, Kraków 2002.

OPRACOWANIA

- Billert A.
1972 *Żary. Zespół zamkowo-palacowy*, maszynopis w Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków (dalej WUOZ) w Zielonej Górze.
- Bogdanowski J.
2002 *Architektura obronna w krajobrazie Polski. Od Biskupina do Westerplatte*, Warszawa–Kraków.
- Danek M., Kłusek M., Krapiec M.
2007 *The oak chronology (948–1314) for the Żary area (SW Poland)*, *Geochronometria* 26 (2007), s. 47–52.
- Dulinicz M.
1994 *Problem datowania grodzisk typu Tornow i grupy Tornow-Klenica*, *Archeologia Polski*, t. 39, z. 1–2, s. 31–49.
2001 *Kształtowanie się Słowiańszczyzny Północno-Zachodniej*, Warszawa.
- Dziedzic P.
2002 *Wstępne rezultaty ratowniczych badań archeologicznych przeprowadzonych na st. nr 4 w Żarach (wykop IV), woj. lubuskie*, *Sprawozdania Archeologiczne*, t. 54, s. 173–195.
- Kamiński K., Augustyniak H., Dzierżanowska M., Michalak A.
2005 *Sprawozdanie z ratowniczych badań wykopaliskowych przeprowadzonych w Żarach na działce nr 368/1 przy ul. Osadników Wojskowych*, cz. 1–2, maszynopis w Archiwum WUOZ w Zielonej Górze.
- Kowalski S.
1994 *Miasta Środkowego Nadodrza dawniej*, Zielona Góra.
2007 *Kościół farny w Żarach, Żary*.
- Krapiec M.
2006 *Wyniki analizy dendrochronologicznej prób drewna z Żar k. Żagania*, maszynopis w posiadaniu autora opracowania.
2008 *Wyniki analiz dendrochronologicznych drewna pozyskanego podczas nadzoru archeologicznego prowadzonego w Żarach w rejonie ul. Chrobrego w okresie XI. 2007–II. 2008*, maszynopis w posiadaniu autora opracowania.
2008a *Wyniki analiz dendrochronologicznych drewna pozyskanego podczas nadzoru archeologicznego prowadzonego na Kaczym Rynku w Żarach w 2008 r.*, maszynopis w posiadaniu autora opracowania.
- Lewczuk J.
1999 *Gród i jego zaplecze w świetle badań powierzchniowych AZP na terenie województwa zielonogórskiego*, w: S. Moździoch (red.), *Centrum i zaplecze we wczesnośredniowiecznej Europie Środkowej*, *Spotkania Bytomskie III*, Wrocław, s. 227–240.
2006 *Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego nad pracami ziemnymi związanymi z budową infrastruktury technicznej związanej z Inkubatorem Przedsiębiorczości w Żarach*, maszynopis w Archiwum WUOZ w Zielonej Górze.

- 2009 *Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego przy wykonywaniu robót budowlanych przy realizacji inwestycji „Zagospodarowanie ulic w obrębie Starego Miasta w Żarach wraz z przebudową nawierzchni i budową infrastruktury podziemnej”, maszynopis w Archiwum WUOZ w Zielonej Górze.*
- Nowiński T.
1995 *Interwencyjne badania wykopaliskowe w obrębie fosy miejskiej w Żarach na Placu Łużyckim, stan. 50 (AZP 68–10/31), Śląskie Sprawozdania Archeologiczne, t. 36, s. 197–205.*
- 1999 *Żary stołeczne?*, Kronika ziemi żarskiej, nr 3/11, s. 49–50.
- 2005 *Żary, archeologiczne fragmenty z dziejów miasta, Żary.*
- Wolanin P.
2003/2004 *Żary, ul. Podwale 16. Sprawozdanie z nadzoru i ratowniczych badań archeologicznych, maszynopis w Archiwum WUOZ w Zielonej Górze.*
- Worbs J.G.
1826 *Geschichte der Herrschaften Sorau und Triebel, Sorau.*
- Żary
2005 *1000-lecie stolicy polskich Łużyc, Żary.*

JAROSŁAW LEWCZUK

ŻARY – FROM A SETTLEMENT TO A TOWN

Earliest archaeological evidence on Slav settlement in the area around Żary, western Poland, dates from the younger horizon of Sukow Culture (approximately AD 725–800). At this time the future tribal territory was taking shape, documented by several settlements clustering between the Bóbr River and the upper Lubsza. During the 9th century the first Slav strongholds, of a type known as „Tornow”, were established in the area – four, possibly as many as seven. The one identified at Żary, on the north bank of the Żarka stream (fig. 1, no. 5), had in its background four open settlements, investigated by excavation (fig. 1, no. 1–4). According to Thietmar of Merseburg, in the early 11th century the region was occupied by a small tribe – the *Zara*.

In the period before it received its incorporation charter (ca AD 900–ca 1250) Żary consisted of two settlements – a north-western and a south-eastern one. The first of these, on the north bank of the Żarka, consisted of a 12th/13th century stronghold (fig. 2, no. 6) and a stone keep on a circular plan of the family Dewin/Dziewin (fig. 2, no. 7). Next to it is found a 11th/12th century settlement (fig. 2, no. 4) and a 13th century St Peter’s church (fig. 2, no. 5). The other centre of settlement, on south bank of the Żarka (fig. 2, no. 1) is dated by dendrochronology to ca 950–1000. During the 1230s and 40s a late Romanesque church was raised here (fig. 2, no. 2).

Chartered in 1260, Żary was associated with Albrecht Dewin/Dziewin, local landowner. The new town grew around the south-eastern settlement, its focal point the later parish church (fig. 3, no. 1). The town square and ten urban districts were planned immediately west of the church (fig. 3, no. 2). The town plan was roughly an sub-oval, with a narrower east end, a diameter of 525 and 325

m, and a circumference of ca 1400 m. The town was enclosed by a ditch and an earth bank with a stockade. The north-western settlement complex remained outside the town, as did a residential stone-built tower on a rectangular plan (fig. 3, no. 4) built presumably, by Ulrich I von Pack, son-in-law to Albrecht Dewin/Dziewin, since 1280, the landowner of Żary.

During the 14th century a Franciscan monastery was built in the south-western district, with a church of St Barbara (fig. 4, no. 4). In the north-western area a Gothic castle of the Pack family was raised, expanded in a later period by the Biberstein family (fig. 4, no. 3). During the first half of the 14th century the town limits were moved westward (by 75–80 m) and northward (by 10–15 up to 20 m), and a stone rampart built, 2.1 m thick, ca 8 m high and close to 1500 m long (fig. 4, no. 5). At that time the town had a sub-oval plan, with a diameter of 640 and 400 m. Two masonry gates were constructed – the Dolna (Lower) Gate, on what today is the Żagańska Street, and Górna (Upper) Gate (defunct), on the axis of today’s Bolesława Chrobrego Street; a small town hall on a rectangular plan was also built (fig. 4, no. 2). The town had wooden build-up in most of its southern, western and eastern districts. Only its northern area was free from development (fig. 4, no. 9). Inside the town walls there were only two churches – the main church, later, the parish church (fig. 4, no. 1) and the monastery church of St Barbara (fig. 4, no. 4). Outside the town wall was a 13th century St Peter’s church (fig. 4, no. 6), medieval chapel of St Fabian and Sebastian in the Górne Przedmieście (Upper Suburb; fig. 4, no. 7) and a hospital complex of the Holy Ghost, founded in 1329 in the Dolne Przedmieście (Lower Suburb; fig. 4, no. 8).

dr Jarosław Lewczuk
Zielona Góra